

Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkında kanun lâyihası ve Adalet Komisyonu raporu (1/648)

T. C.

Başvekâlet

20 . VII . 1953

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 2635, 6/2155

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine

Adalet Vekâleti tarafından hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince tasvip buyurulan Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması hakkındaki kanun tasarısının gereğinin ifasına müsaade buyurulması ricasıyla esbabı mucibesıyla birlikte bağlı olarak takdim edildiğini saygılarımla arz ederim.

Başvekil
A. Menderes

TASARININ ESBABI MUCİBE LÂYİHASI

Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz ve ona tebaan mevzuatımızla teminat altına alınmış bulunan demokratik hürriyetlerin ve ezcümle dinî ve siyasi hakların son zamanlarda memleket nizamını sarsacak şekilde kötüye kullanıldığı görülmektedir. Nitekim, dinî saik ve gayeler altında girilen bazı hareketlerin siyasi veya şahsi menfaatleri istihdaf eylediği ve meşru kisveye bürünen ve memlekte hâkim hürriyet havası suiistimal edilerek yapılan bir kısım siyasi toplantıların, müesses temel nizamları baltalamak ve irtica ve taassubu canlandırmak maksadına mâtufl bulunduğu, yer yer tezahür eden hâdîlerin takibi neticesinde meydana çıkmıştır. Keza, aynı gayeler uğrunda yapılmakta olan bazı siyasi konuşma ve propagandalar esnasında vatandaşlar arasında karşılıklı sevgiyi kökünden sarsacak ve toplantı hürriyetini zedeliyecek ağır, isnatkâr ve sövme ve hakarete varan tezahürlere gidildiği de müşahede edilmektedir.

Vatandaş hukukunu ihlâl eylediği ve dinî ve siyasi hürriyetlerin hududunu zararlı bir surette aştığı aşıkâr bulunan bu durumun önlenmesinin, demokrasi prensiplerini ve vicdan hürriyetini müessir bir şekilde korumak ve yurt-

ta anarşi ve düzensizliğe yer vermemek bakımlarından büyük bir zaruret teşkil eylediği görülmekle bu kanun tasarısını hazırlanması eihetine gidilmiştir.

Tasarı, birinci madesiyle dinî ve siyasi hürriyetlerin suiistimalini önlemekte, ikinci ve üçüncü maddeleriyle bu gibi hareketlerin cemiyetler tarafından tasvip edilmiş veya işlenmiş olması hallerini müeyyide altına almayı derpiş etmekte, dördüncü maddesiyle de toplantılarda nizam ve intizamın teminini istihdaf etmektedir.

Birinci maddeye göre, din, dinî hisler, dince mukaddes tanılan şeyler ve dinî kitaplar alet edilerek siyasi veya şahsi nüfuz ve menfaat temin ve tesisine mâtufl propaganda ve telkinde bulunmak fiilleri, şümüllü ve müessir bir surette ve tatbik kaabiliyetini artırıcı bir şekilde menolunmakta ve bu gibi hareketlere girişenler hakkında bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezası derpiş edilmektedir. Fiilin neşren ikarı hali şiddet sebebi sayılmıştır.

İkinci madde, propaganda ve telkinin bir cemiyet mensubu tarafından işlenmiş olması halini nazara alarak fiilin cemiyet tarafından

tasvibedilmesini müeyyide altına vaz'eylemektedir. Keyfiyetten mahallî müddeiumumiliğince hebardar edilecek olan veya her ne suretle olursa olsun re'sen malûmattar bulunan cemiyet reisi veya kanuni mümessili, bir ay zarfında propaganda ve telkinin cemiyet tarafından tasvibedilmediğini bildirmedeği veya fail hakkında cemiyetçe inzıbatı muamele tatbik edilmediği takdirde propaganda ve telkine cemiyetçe iştirak edildiğine hükmolunarak idarecileri aleyhinde kanuni takibata girişilecek ve haklarında 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunabileceği gibi, lüzumunda mahkemece cemiyetin feshi cihetine dahi gidilebilecektir. Madde ayrıca cemiyet idare heyetlerini bu gibi halleri önlemeye mâtuf tedbirleri almakla mükellef kılmakta ve bu hususu dahi aynı ceza hükmüne tâbi bulundurmaktadır. Diğer taraftan, bir cemiyetin tedbir mahiyetinde olmak üzere hükümden evvel muvakkaten faaliyetten men'i de maddenin son fıkrasıyla derpiş edilmiştir.

Kanunun üçüncü maddesi, girişilen propaganda ve telkine iştirak etmiş olmaları halinde cemiyet idarecilerinin birinci maddede yazılı ceza ile tecziye edileceklerini ve cemiyetin hükümle beraber feshedileceğini âmir bulunup tedbir mahiyetinde olmak üzere hükümden evvel muvakkaten faaliyetten men'i de derpiş eylemektedir.

Dördüncü madde, belli maksatlarla açık veya kapalı yerlerde yapılmakta olan toplantılarda her ne suretle olursa olsun kavlen veya fiilen hakaret veya tecavüzde bulunulmasını veyahut bu toplantıların huzur ve sükûnunun ihlâl edilmesini müeyyide altına almakta ve bu nevi hareketlerin zabıtaca derhal menedilmesini ve faillerinin 100 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasıyla tecziyelerini derpiş eylemektedir.

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/648

Karar No. 55

21. VII. 1953

Yüksek Reisliğe

Vicdan ve toplanma hürriyetinin korunması hakkındaki kanun tasarısı Hükümetin de iştiraki ile komisyonumuzda görüşüldü.

Tasarının tümü üzerinde lehte ve aleyhteği konuşmalar neticesinde:

Demokratik esasların kabul edildiği memleketimizde demokratik zihniyet ve idarenin geniş müsamahasından istifade ederek ve demokrasi denilen hürriyet rejimini âdeta hudut tanımaz bir hürriyet fikri olarak kabul eden bazı şahıs ve cemiyetler tarafından son zamanlarda vatandaşların dinî hissiyatları ve dince mukaddes tanınan varlık ve mefhumlar alet edilmek sureti ile propaganda yapıldığı ve bu propaganda ile memlekette irticai bir zümre yaratılmak istendiği ve bunun neticesi olarak da şahıs ve cemiyet olarak topluluğun üstün menfaatları zedelenmek sureti ile faideler teminine çalışıldığı, bilhassa son zamanlarda kesretle

vukua gelen bu yoldaki hâdiselerin mevcudiyeti ile müşahede edilmiş bulunmaktadır. Ve yine dinî saik ve gayelerle memlekette irticai bir zümrenin teşekkülünü meydana getirmek ve böylece taazzuv edecek bir zümrenin mevcudiyetinden istifade etmek isteyenlerin istek ve arzularının tahakkuku halinde memleketin siyasi ve hukuki temel nizamlarının kökünden yıkılması ve netice itibariyle medeni bir memleket seviyesine ulaşmış bulunan Türkiye Cumhuriyeti topluluğunun kabul etmiş bulunduğu nizamlardan ayrılarak geriye ve sağa doğru dönmenin dahi mümkün olabileceği ve bunun neticesi olarak da bu hareketlerden bu vatanın çocuğuyum diyebilecek hiçbir kimsenin memnun olamayacağı ve bu kabil hâdiselerden memnun olabilecek kimselerin ancak bu sebeplerle memlekette vukua gelebilecek karışıklıklardan istifadeyi düşünen ve bü-

tün emelleri bu olan kötü ruhlu fikir ve düşünceye sahip olabilecek yabancı menşeli ideolojilere mâlik bulunan kimseler olduğu ve binaenaleyh kanunların boşluğundan ve demokrasi fikrinin geniş müsamahasından faydalanarak girişilen bu hareketler karşısında hakikaten demokrasi ve vicdan ve fikir hürriyetini korumak bakımından ve yine topluluklarda fikirlerin fikir ile alt edilmesi perensibi bir kenara bırakılarak bâzı kimselerin ve bâzı cemiyet mensuplarının şahıs ve varlık gözetmeksizin her şeye ve her varlığa isyan edercesine küfür ve hakaret etmesi ve toplulukların bir kargaşalık haline gelmesi neticesi vatandaşların birbirlerine düşmesi gibi neticeleri sağlamak için hareketler yaratıldığı ve bundan da demokrasi ve hürriyet sisteminin müsamahasına sığınarak cemiyet içerisinde bir huzursuzluk havası esdirilmek istendiği şu günlerde cemiyetin nizam ve bakasını temin edebilmek gayesi ile bir topluluk zabıtasının vücuduna lüzum görülmüş ve tasarının Anayasaya ve demokrasiye aykırı ve fikir hürriyetini tehdit edici mahiyette olmayıp bilâkis Anayasanın himayesi altına aldığı topluluğun temel nizamlarını ve şahıs ve fikir hürriyetlerini korumak bakımından böyle bir kanunun mevcudiyetine bugün için bir ihtiyaç olduğu neticesine varılarak Hükümetin tasarısındaki esbabı mucibe lâyihası dahi komisyon-

ca benimsenmiş olmakla aleyhindeki fikirleri ifade eden tasarının reddine mütedair takrirler reddedilerek ikinci ve üçüncü maddeler üzerinde yapılan ufak redaksiyon tashihleri ile ekseriyetle kabul edilmiştir.

Büyük Millet Meclisi Umumi Heyetinin yüce tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe arz olunur.

Başkan
İzmir
H. Özyörük
Kâtip
Balıkesir
V. Asena
Ankara
H. Ş. İnce

Çanakkale
N. Kirişcioğlu
Edirne
M. Enginün
Gaziantep
G. Kınnoğlu
Kars
Muhalefet şerhimi
yazacağım
S. Atalay
Sivas
Ş. Ecevit

Sözcü
Manisa
Ş. Ergin
Amasya
İ. Olgaç
Bingöl
Muhalifim
M. N. Okcuoğlu
Çoruh
M. Güney
Erzurum
E. Karan
İstanbul
A. Moshos
Kayseri
Y. Z. Turgut
Tokat
H. Ökeren

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

*Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması
hakkında kanun tasarısı*

MADDE 1. — Siyasi veya şahsi nüfuz veya menfaat temin etmek maksadiyle din veya dinî hisleri yahut dince mukaddes tanılan şeyleri veya dinî kitapları alet ederek her ne suretle olursa olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse bir seneden beş seneye kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Fiil, neşren işlenirse hükmolunacak ceza yarısını nispetinde artırılır.

MADDE 2. — Yukarıki maddede yazılı fiili bir cemiyet mensubu işlediğinde, keyfiyet cürmün işlendiği yer Cumhuriyet Müddeiumumiliğince, cemiyetin umumi merkez reisine veya kanuni mümessiline tebliğ olunur.

Cumhuriyet Müddeiumumiliğince yapılan tebliğden veya cemiyetin umumi idare heyetinin fiile her ne suretle olursa olsun ıttıla tarihinden itibaren bir ay içinde o şahıs hakkında cemiyetçe inzabati muamele tatbik edilir veya bu müddet zarfında fiilin tasvip edilmemiş olduğu yazılı olarak cürmün işlendiği Cumhuriyet Müddeiumumiliğine bildirilir.

Cemiyet idare heyetleri, cemiyet mensuplarının birinci maddede yazılı cürmü işlemelerine mâni olacak şekilde lüzumlu tedbirleri almakla mükelleftirler.

İkinci ve üçüncü fıkralar hükümlerine muhalif hareket edilmesi halinde cemiyeti idare edenler hakkında aynı mahkemece 500 liradan 5000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur. Ve ayrıca cemiyetin feshine veya hükümden önce dahi cemiyetin faaliyetini men'e karar verilebilir.

MADDE 3. — Cemiyetin fiile iştirak ettiğinin anlaşılması hallerinde ise idare edenler hakkında birinci maddede yazılı ceza aynen hükmolunur ve her halde cemiyetin feshine karar verilir.

Mahkeme, hükümden önce cemiyetin faaliyetini men'e karar verebilir.

MADDE 4. — Belli maksatlarla açık veya kapalı yerlerde yapılmakta olan toplantılarda her ne suretle olursa olsun kavlen veya fiilen hakaret veya tecavüzde bulunanların, toplan-

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması
hakkında kanun tasarısı*

MADDE 1. — Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Yukarıki maddede yazılı fiili bir cemiyet mensubu işlediğinde, keyfiyet cürmün işlendiği yer Cumhuriyet Müddeiumumiliğince, cemiyetin umumi merkez reisine veya kanuni mümessiline tebliğ olunur.

Cumhuriyet Müddeiumumiliğince yapılan tebliğden veya cemiyetin umumi idare heyetinin fiile her ne suretle olursa olsun ıttıla tarihinden itibaren bir ay içinde o şahıs hakkında cemiyetçe inzabati muamele tatbik edilir veya bu müddet zarfında fiilin tasvip edilmemiş olduğu yazılı olarak cürmün işlendiği yer Cumhuriyet Müddeiumumiliğine bildirilir.

Cemiyet idare heyetleri, cemiyet mensuplarının birinci maddede yazılı cürmü işlemelerine mâni olacak şekilde lüzumlu tedbirleri almakla mükelleftirler.

İkinci ve üçüncü fıkralar hükümlerine muhalif hareket edilmesi halinde cemiyeti idare edenler hakkında aynı mahkemece 500 liradan 5 000 liraya kadar ağır para cezası hükmolunur ve ayrıca cemiyetin feshine veya hükümden önce dahi cemiyetin faaliyetinin men'ine karar verilebilir.

MADDE 3. — Cemiyetin fiile iştirak ettiğinin anlaşılması hallerinde ise idare edenler hakkında birinci maddede yazılı ceza aynen hükmolunur ve herhalde cemiyetin feshine karar verilir.

Mahkeme, hükümden önce dahi cemiyetin faaliyetini men'e karar verebilir.

MADDE 4. — Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

Hi.

Ad. K.

tının huzur ve sükûnunu ihlâl edenlerin bu hareketleri zabıtaca derhal menedilmekle beraber fiil daha ağır cezayı müstelzim bulunmadığı takdirde bunlar yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Toplantıyı idare etmekle kanunen vazifeli olan idare heyetinin yukarda yazılı fiillerin işlenmesinde iştirakleri veya ihmal ve terahileri görüldüğünde bunlar hakkında da aynı ceza hükmolunur.

MADDE 5. — Bu kanun neğri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 6. — Bu kanunu icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Başvekil

A. Menderes

Adalet Vekili

O. Ş. Çiçekdağ

İçişleri Vekili

E. Menderes

Maliye Vekili

H. Polatkan

Bayındırlık Vekili

K. Zeytinoğlu

Sa. ve So. Y. Vekili

Dr. E. H. Üstündağ

Tarım Vekili

N. Ökmen

Çalışma Vekili

H. Erksmen

Devlet Vekili

C. Yardımcı

Millî Savunma Vekili

S. Kurtbek

Dışişleri Vekili

F. Köprülü

Millî Eğitim Vekili

R. S. Burçak

Eko. ve Ticaret Vekili

F. Çelikbaş

G. ve Tekel Vekili

E. Kalafat

Ulaştırma Vekili

Y. Üresin

İşletmeler Vekili

S. Yercalı

MADDE 5. — Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Hükümetin teklifi aynen kabul edilmiştir.